

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm
2023-03-20

Vår referens
Anna Libietis

Dnr
U2022/02457

Yttrande över betänkandet Fler veckor med omställningsstudiestöd – för stärkt konkurrenskraft, säkrad kompetensförsörjning och livslångt lärande, Ds 2022:29

Företagarna har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande och anför följande.

Företagarnas inställning

Sedan 1990 har 4 av 5 nya jobb skapats i små och medelstora företag. Sammantaget arbetar ca 1,9 miljoner personer i företag med högst 49 anställda, vilket gör de små företagen till de enskilt största arbetsgivarna i Sverige. En förutsättning för att småföretagen ska kunna fortsätta anställa och bidra till vårt gemensamma välbefinnande är att de hittar rätt kompetens. Svårigheten att hitta lämplig arbetskraft är företagets största tillväxthinder. Kompetensbristen är nu på den högsta nivån i Småföretagsbarometerns historia¹ och inom många branscher väntas bristen bli alltmer alarmerande i framtiden.²

Företagarna avslår emellertid förslaget om en utökning av antalet veckor med omställningsstudiestöd, enligt argument som framförs under rubriken *Konsekvenser* nedan. Företagarna var kritiska till införandet av omställningsstudiestödet och ett knappt halvår efter att stödet införts kan vi konstatera att införandet har brottats med stora problem och att ingen utvärdering av insatsens effekter ännu kunnat genomföras. Att i detta läge utöka satsningen, som innebär stora statsfinansiella kostnader, är inte ansvarsfullt.

Konsekvenser

En förutsättning för att företagen ska hitta den kompetens de söker och för att fler ska komma i arbete är att utbildningsinsatser baseras på reella behov hos dem som anställer. Företagarna ser risk att omställningsstudiestödet riktas för brett och inte förmår möta de faktiska behov som finns hos många småföretag. Omställningsstudiestödet begränsar även arbetsgivarnas delaktighet och Företagarna ställer sig nu, liksom i vårt remissvar på införandet av omställningsstudiestödet³, frågande till hur kompetensutveckling ska kunna stärka arbetstagarens ställning på arbetsmarknaden utan att vara företagsspecifik. Värdet av kompetensutveckling bör bedömas från fall till fall, eftersom en insats som stärker en arbetstagare inte nödvändigtvis stärker en annan.

De främsta hindren för kompetensutveckling i små företag utgörs av kostnaden för utbildning, svårigheten att avvara personal och svårigheten att hitta träffsäker utbildning. En tidigare undersökning från Företagarna visar att 43 procent av företagen anser att befintlig personal skulle kunna ta sig an de arbetsuppgifter man söker ny personal till, om rätt förutsättningar för kompetensutveckling fanns.⁴ Det skulle i sin tur kunna öppna upp för rekryteringar av annan typ av kompetens. Resultatet visar på vikten av träffsäkra och relevanta utbildningsinsatser. För att stimulera såväl nyrekrytering som kompetensutveckling i småföretag krävs med andra ord att

¹ [Småföretagsbarometern 2022](#)

² [SCB Trender och Prognoser 2020](#)

³ [2021-09-15](#)

⁴ [Det är attityden, dumbom 2016](#)

utbildningsinsatser baseras på företagens reella behov. Företagarnas bedömning är att det inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken i allmänhet och inom ramen för satsningen på omställningsstudiestödet i synnerhet saknas metoder för att fånga upp de mindre företagens behov av ny kompetens och kompetensutveckling. Det saknas därmed förutsättningar för att ta hänsyn till dessa behov när bedömning ska göras om huruvida omställningsstudiestöd ska beviljas för en utbildningsinsats eller inte.

Utredningen konstaterar i sin konsekvensanalys att ökade möjligheter för arbetstagare att studera innebär ökade kostnader för arbetsgivare för att planera och organisera sin bemanning. Problemet beräknas slå hårdare mot mindre företag. Företagarnas instämmer i analysen och ser stödet som problematiskt sett till att de små företagens främsta tillväxthinder är just kompetensbrist. Att i den situationen avvara personal för kompetensutveckling, särskilt i fallet då det inte baseras på ett behov på den specifika arbetsplatsen, är kostsamt och riskabelt för det enskilda företaget.

Förutsättningarna för att ta del av kompetensutvecklande insatser måste vara likvärdiga för kollektivavtalsanslutna företag och för dem som av olika skäl valt att inte ha kollektivavtal. Drygt 60 procent av företag med upp till 50 anställda har inte kollektivavtal. Snart ett halvår efter att möjligheten att ansöka om omställningsstudiestöd öppnade, är det idag fortfarande inte möjligt för företagare och anställda som inte omfattas av kollektivavtal att få hjälp av den offentliga omställningsorganisationen. Det innebär med andra ord att dessa misskrediteras jämfört med kollektivavtalsanslutna sökande, då omställningsorganisationens yttrande ska vara vägledande för CSN:s beslut. Företagarna noterar vidare att egenföretagare inte till fullo omfattas av det grundläggande omställnings- och kompetensstödet. Många egenföretagare tillhör arbetsmarknadens utsatta och att exkludera dessa grupper från stödet förefaller kontraproduktivt. Företagarna menar att tjänsterna kartläggning och rådgivning bör omfatta även egenföretagare.

Företagarna anser att det finns en överhängande risk att arbetstagare som redan är väl etablerade på arbetsmarknaden kommer att nyttja stödet medan möjligheterna för arbetstagare med mindre arbetsmarknadskompetens att ta del av kompetensutvecklande insatser inte förbättras. Den idag tudelade arbetsmarknaden riskerar bestå och förvärras genom regeringens förslag. Förhoppningen om en något lindrad kompetensbrist väger inte upp mot de oförutsedda effekterna på arbetsmarknaden och den höga kostnaden i statsbudgeten.

Stimulera kompetensutveckling i småföretag genom skatteincitament

I dag är kompetensutvecklande utbildningsinsatser avdragsgilla under vissa villkor, till exempel om utbildningsinsatsen sker för en viss funktion och inte bara för arbetstagarens generella kompetenshöjning, samt att insatser sker hos arbetsgivaren och inte i anordnarens egna lokaler. Skatteverket gör en bedömning i varje enskilt fall om arbetsgivarens utgift för kompetensutveckling kan skattas som avdragsgill eller inte och utfallet är därför svårt att förutse för företagen. Presumtionen bör vara att investeringen är avdragsgill som en kostnad i verksamheten oavsett i vilken form eller i vilka lokaler den genomförs.

I Företagarnas undersökningar framgår vidare att kostnaden för utbildning är hög och att det är svårt att avvara personal under utbildningstiden. Företagarna anser därtill att ett skatteincitament som innebär ökade möjligheter till att dra av inköp av kompetensutvecklande tjänster bör införas.

Pernilla Norlin
Samhällspolitisk chef
Företagarna

Anna Libietis
Utbildningspolitisk expert
Företagarna

Företagarna

Besöksadress: Rådmansgatan 40 | Postadress: 106 67 Stockholm
www.foretagarna.se | info@foretagarna.se | 08-406 17 00